

פרשת קדושים

ואהבת: התקדשות הפרט בתוך הכלל

פתיחה

"קדושים תהיו" מטרת כל העבודה הרוחנית שלנו היא להידבק בבורא עולם, וכל ההוראות שבפרשה נותנות לנו דרך כיצד להגיע למדרגה הנשגבת של "קדושים", להידבק בקודש, להידבק ב"קדוש". כמו שכתוב בפרשה שלוש פעמים "דבר אל-כל-עדת בני-ישראל, ואמרת אליהם--קדושים תהיו: כי קדוש אני ה' אלקיכם"; "והתקדשתם--והייתם, קדושים: כי אני ה', אלקיכם"; "והייתם לי קדושים, כי קדוש אני ה'". הפרשה פותחת במילים "ידבר ה', אל-משה לאמר. דבר אל-כל-עדת בני-ישראל, ואמרת אליהם--קדושים תהיו: כי קדוש, אני ה' אלקיכם. איש אמו ואביו תיראו, ואת-שבתתי תשמרו: אני, ה' אלקיכם". שני דברים מאפיינים את הפרשה. הראשון הוא הציווי המשולש "קדושים תהיו: כי קדוש, אני ה' אלקיכם". והשני, אוסף של מצוות, שברובן הן מצוות 'לא תעשה', ציוויים אלוקיים - הנחיות כיצד לנהוג ולקיים חברה טובה בארץ המובטחת, כדוגמת "בצדק, תשפט עמיתך" (על כך נדבר בהמשך) "ואיש, אשר ישכב את-זכר משכבי אשה--תועבה עשו, שביהם; מות יומתו, דמיהם בם; ואיש, אשר יתן שכבתו בבהמה--מות יומת; ולא תלכו בחקת הגוי, אשר-אני משלח מפניכם; לא תקפו, פאת ראשכם; ולא תשחית, את פאת זקנך; וכתבת קעקע, לא תתנו בכם; מפני שביה תקום, והדרת פני זקן; לא-תלך ככיל בעמיק; לא-תקלל חרש--ולפני עור, לא תתן מכשול; לא-תשנא את-אחיך, בלבבך; לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך" וגם הציווי שעליו אמר רבי עקיבא, זהו כלל גדול בתורה: "ואהבת לרעך כמוך". ננסה לראות כיצד הדברים קשורים יחד.

זריקת חיזוק

תקופת העומר בה אנו נמצאים, היא תקופה של דין. כל יום מוגבל, מחולק וספור לפי מידה מסוימת - חסד שבגבורה, גבורה שבתפארת וכו'. ... תקופה של בניה רוחנית וטיפוס במדרגות הקדושה הפרטניות עד לשלמות של מתן תורה בחג השבועות. כל אחד מאתנו נדרש להתבונן מחדש בכל חלקי הנפש שלו, על מנת לטהר אותם, לקדש אותם, לבנות את החלקים שיחברו את התמונה השלמה. התוצאה של עבודה מאומצת זו בנפשנו, עלולה לעיתים להביא לחלישות כוחות ורפיון הנפש ח".ו. בתוך הימים הלא פשוטים, מי שעושה את עבודת ההתבוננות, עשוי לגלות עוד ועוד חסרונות ולשאול את עצמו, מאיפה יהיה לי את הכוחות לתקן את כל אשר דורש תיקון...

בדיוק בענין זה באה פרשת קדושים לעזור לנו. אחת מנקודות הציון הגדולות שבפרשה, היא הציווי "ואהבת לרעך כמוך". רבות דובר על ציווי זה כפסגת הפסגות של העבודה הרוחנית שלנו בעולם הזה, וככל שמדברים על זה, רואים עד כמה קשה ליישום הציווי הקדוש הזה. אלא שאם נתבונן שוב בכתוב, נראה שהוא לא מסתיים בזאת, אלא שכתוב "ואהבת לרעך כמוך: אני, ה'".

אומר ה"שפת אמת": "קיום אמיתי ומלא של "ואהבת לרעך כמוך" הוא בגדר עבודה קשה מאוד. על כן אומר הקב"ה, "אני, ה'" - הריני מוכן לסייע בידך, שתוכל לקיים זאת אם אך יהא בך רצון אמיתי לזה". מדבריו של ה"שפת אמת", יכולים לקבל חיזוק גדול לקיום המצוה היקרה הזאת של אהבת חברים, אהבת ישראל ואהבת הבריות בכללן. אלא שאנו גם יכולים להשליך מכך על עבודתנו הרוחנית בכללה, בפרט בתקופה זאת.

בפרשה קצרה זאת מופיעות מספר פעמים האמירות "אני, ה'" ו-"אני, ה' אלקיכם". הן כתובות כמעט לאחר כל ציווי הכתוב בפרשה. לומר לנו, אל תפחדו ואל תאמרו, אין בנו את תעצמות הנפש הנדרשות לצורך קיום כל העבודה. שלא יאמר מישהו "את-שבתתי תשמרו" איך אני אשמור שבת, זה כל כך קשה ודורש המון ויתורים... שלא יאמר מישהו "לא-תלך ככיל בעמיק, לא תעמד על-דם רעך... לא-תשנא את-אחיך, בלבבך; הוכם תוכים את-עמיתך, ולא-תשא עליו חטא... לא-תקם ולא-תטר את-בני עמך" איך אפשר לחיות לפי אמות מוסר כל כך גבוהות, אני רק בן אדם... אלא מה שאומר ה"שפת אמת", מה שנדרש מאתנו הוא הרצון, רצון אמיתי לקיים ולעשות, להתקדש, ואת הכח לעשות זאת, ייתן לנו בורא עולם "אני, ה'", "הניתן לך כח, לעשות תיל" (דברים ח, י"ח). דוקא בתקופת העומר זה הזמן שבו נחוץ יותר מכל לזכור את הדברים האלה "אני, ה'".

פרשת קדושים

קדושה במתנה

בספרו "מסילת ישרים" מתאר הרמח"ל כיצד יעלה האדם במדרגות הרוחניות עד להשגת רוח הקודש ותחיית המתים, עפ"י הסדר שכתוב בברייתא של ר' פנחס בן יאיר (מסכת עבודה זרה). המדרגה האחרונה בסדר זה, המביאה את האדם לרוח הקודש ותחיית המתים היא מדרגת הקדושה. כותב שם הרמח"ל: "עניין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלוקיו עד שבשום מעשה אשר יעשה לא יפרד ולא יזוז ממנו יתברך, עד שיותר יתעלו הדברים הגשמיים אשר ישמשו לאחד מתשמישיו במה שהוא משתמש בהם, ממה שירד הוא מדבקותו ומעלתו בהשתמשו מדברים גשמיים (מסילת ישרים פרק כ"ו). אבל, עניין הקדושה, מעשה ההתקדשות, אומר לנו הרמח"ל, לא תלוי בנו בלבד. "עניין הקדושה כפול הוא, דהיינו, תחילתו עבודה וסופו גמול, תחילתו השתדלות וסופו מתנה, והיינו שתחילתו הוא מה שאדם מקדש את עצמו וסופו מה שמקדשים אותו. והוא מה שאמרו חז"ל (מסכת יומא ל"ט), "אדם מקדש עצמו מעט, מקדשים אותו הרבה, מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה" (שם). התפקיד שלנו הוא להכין את הכלי, בכל יכולתנו, בכל לבבנו, והאור שימלא את הכלים, הוא המתנה מהשמיים, אור אינסוף ב"ה. אומר ה"נתיבות שלום": "במידה שהוא (האדם) מצדו עושה את כל ההשתדלות שביכולתו להשיג הקדושה, במידה זו נותנים לו במתנה מן השמים את מדרגת הקדושה" (נ"ש פרשת קדושים).

שורש ההתקדשות

מיד אחרי שפותחת הפרשה ב"קדושים תהיו" היא מצווה אותנו "איש אמו ואביו תיבאו". אומר ה"אור החיים" הקדוש, שהסמיכות הזאת היא מפני שיראת אמו ואביו היא סגולה לקדושה. צריך להבין במה הדברים אמורים. ידוע שכל מעשה מצוה שאנו עושים, מעבר למעשה הגשמי, מתעורר שורש המצוה למעלה בעולמות העליונים וע"י זה ממשיך האדם על עצמו קדושה. מסביר ה"נתיבות שלום": "שורש מצות כיבוד אב ואם הן אבא עילאה ואימא עילאה שהם חכמה ובינה, והרי יש בהם תיקון ג ראשונות, דמידת הדעת היא מידה הכוללת. כמו כן נכללות במדות אלו חכמה ובינה, כל המידות, דחכמה כוללת כל המידות מקו ימין, קו החסד, ובינה כוללת את מידות הגבורה מקו השמאל". כלומר, כשאנו מעוררים את השורש של מצות כיבוד אב ואם, ע"י השתדלותנו בקיום המצוה, אנו מעוררים את הקדושה במקום עליון ומשם מושפעת קדושה בכל המידות, בקומה השלמה. לכן מצוה זו כל כך חשובה וכל כך קשה לביצוע, ולכן הסמיכה אותה התורה לציווי "קדושים תהיו" כי יש בה סגולה להשגת קדושה גדולה. כמו כן זה מסביר את הסמיכות של הציווי המופיע מיד לאחר מכן "ואת-שבתתי תשמרו", כי גם שבת היא שורש לכל הקדושות, וכשאנו עובדים בשורש, שאר הענפים כבר מתקנים בהתאם.

כף זכות

כתוב בפרשת "קדושים": "לא-תעשו עול, במשפט--לא-תשא פני-דל, ולא תהדר פני גדול: בצדק, תשפט עמיתך". מה זה "בצדק, תשפט עמיתך"? חז"ל אמרו: "הוי דן את חברך לכף זכות" (סנהדרין דל"ב ע"א). שלא נחשוב לרגע, שכבר תפסנו את הדבר, אלא העניין דורש התעמקות גדולה והתעוררות פנימית מחודשת. הבעל שם טוב זיע"א מביא את הפסוק מתהילים "מכל-פשעי הצילני; חרפת גבל, אל-תשימני" (תהילים ל"ט), וממחיש לנו את עצם העניין.

אם אדם רואה אדם אחר, אפילו רשע, עושה עבירה או מעשה שלא יעשה, ידון אותו לכף זכות. יאמר למשל, שבגלל "היצר והתאוות שבוערים בו, עושה מעשה זה, או יאמר שבגסות החומר שלו, עושה מעשה זה", או יאמר, שבגלל טעות או אי-הבנה עושה מעשה זה. ישתדל בכל כוחו וימצא נקודת זכות בכל אדם ובכל מה שרואה. ולמה כל-כך חשוב לדון לכף זכות?

מסביר הבעש"ט, שאם מראים לנו מקרה מסוים שאדם עושה "כיוון שרואה דברי נבלה בחברו, ידע שיש בו בעצמו גם כן מעין דבר זה", "גם אצלו נמצא שמץ דבר מעבירה זאת". אם יאמר, מה פתאום? אני בחיים לא הייתי עושה דבר כזה. כדאי שיבין, שאו שהשכחה אחזה בו, או שאמנם אין בו עבירה זאת ממש, אלא "אפשר שיש לו כאילו נעשה עבירה, היינו המתגאה כאילו בא על אשת איש (סוטה ד"ד ע"ב),

פרשת קדושים

הכועס כאילו עובד עבודה זרה (זוהר בראשית דכ"ז ע"ב), ואפשר שכאילו שלו, חמור אצלו, יותר מעבירה עצמו של אותו רשע, כי מדקדקין עליו יותר".

כבשת הרש

מסופר על דוד המלך, לאחר ששלח את אוריה החיתי לקרב בו מצא אוריה את מותו ולקח את בת שבע לאשה, בא אליו נתן הנביא וסיפר לו סיפור על כבשת הרש. איך היו שני אנשים בעיר אחת, לאחד צאן רב ולשני רק כבשה אחת. בא העשיר ולקח את כבשת הרש וערך ממנה סעודה לאורח. כששמע דוד את הסיפור אמר "חיה-ה', כי בן-מִוֹת הָאִישׁ הַעֲשֵׂה זֹאת" (שמואל ב' י"ב ה'). אמר לו נתן הנביא: "אַתָּה הָאִישׁ" (שם).

מסביר הבעש"ט: "כאשר רוצים למעלה לדון את האדם על איזה עבירה, מראין לו מן השמים זו העבירה ומעשה בסגנון אחר, אצל אדם אחר וזה האדם הוא כועס על חברו, ואומר שהוא ראוי שיעלה לו כך וכך, ומה שאמר ודן את חברו, בזה הפסק עצמו דנין אותו".

על זה הביא הבעש"ט את הפסוק "מִכָּל-פְּשָׁעֵי הַצִּילָנִי; חֲרַפְתָּ בְּבָל, אֶל-תְּשִׁימֵנִי" - "שלא אחרף (אקלל) מימי את הנבל, ואלמד עליו זכות, ובזה תציל אותי מכל פשעי...".

זכות האמת היא בשורש

מסיים הבעש"ט את העניין, כי"כמו שעל עצמו מוצא תמיד זכות, כך ימצא זכות וחסד על כל ישראל, כי הצד השווה שבהם שכולם צדיקים, כולם טהורים, כולם ראויים לכל הברכות". לכן הציווי "ואהבת לרעך כמוך" מסביר הבעש"ט: רעך, זהו הקב"ה. צריך לראות את הנקודה האמיתית, את השורש הטהור של כל אחד, לדעת שגם בו יש חלק אלוך ממעל ממש, ואת זה לאהוב, וע"י זה לדון את כל אחד לכף זכות. נקודה נוספת למחשבה, למה כתוב "לרעך", היה צריך להיות כתוב "את רעך"? אלא שהמילה "את" מורה על אהבה הכוללת מ-אלף עד תיו. וזה דבר שקשה מאוד לעשות, לאהוב את השני, אפילו את הרשע, בכללותו, מ-אלף עד תיו. לכן רומזת לנו התורה, "לרעך". ל היא האות האמצעית באלף-בית, והיא גם האות היחידה שעולה מעלה מעל השורה, להורות על הנקודה המרכזית, הפנימית, שבאדם. הנקודה שמחברת אל האור, הניצוץ שממעל ממש. את זה תאהב, לזה תתחבר, דרך שם נדון את כל אדם לכף זכות.

חיזוק נוסף

אמרו לנו חז"ל שפרשת "קדושים", כמו פרשת"ויקהל", נאמרה גם היא במעמד של "כָּל-עַדְתַּי בְּבֵי-יִשְׂרָאֵל", מעמד הקהל של כל העדה. חז"ל אמרו שנאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויים בה (ויקרא רבה). זאת אומרת, למרות שהיא פרשה קצרה יחסית ובדר"כ מצטרפת לפרשת "אחרי מות", היא נושאת בתוכה רבים משורשי כל המצוות והדינים שציוותה לנו התורה. אולם יש בכך רמז נוסף לעבודתנו. אומר ה"שפת אמת", "אדם יכול לזכות בקדושה רק כשהוא מבטל את עצמו מפני הכלל והוא רואה את עצמו כחלק בלתי נפרד מקהל ישראל. אם יש "הקהל" יתכן גם "קדושים תהיו"... כאשר "כל העדה" היא כאיש אחד, אז ייתכן "כולם קדושים". זאת אומרת, שאחד המפתחות החשובים שלנו בתהליך ההתקדשות, אם לא המפתח החשוב ביותר, זה האחדות, החיבור אל כלל ישראל. כאשר אני ניצב יחיד, לפגמים שלי יש הרבה יותר משמעות, מאשר מתי שאני מחבר את עצמי אל הכלל ונתפס כפרט בתוך התמונה הכוללת.

מודעות - מרכז רוחני לקבלה וחסידות

רח' אחווה, 24 נווה צדק תל-אביב

03-5100587

פרשת קדושים